

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS RINKIMŲ KODEKSO 127 IR 128 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO KONSTITUCINIO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Siūlomi Rinkimų kodekso pakeitimai dviem aspektais. Pirmu atveju keičiamas Kodekso 127 straipsnis ir 128 straipsnio 1–2 dalys siekiant aiškiai nustatyti, kad yra dvi pranešimų rūšys: Pranešimai apie rinkimus ir Pranešimai apie referendumą. Kitu aspektu yra pildoma Kodekso 127 str. 3 d., kurioje nustatoma, kad Pranešime apie rinkimus ir Pranešime apie referendumą turi būti nurodyta informacija, kur neįgalūs asmenys, turintys judėjimo ar kitą negalią, galėtų prieš rinkimus pasitiksinti balsavimo patalpas, į kurias jie galėtų patys, kai jie to pageidauja, savarankiškai patekti.

Kodekso papildymas minėtomis nuostatomis taptų aiškesnis ir padėtų asmenims tinkamai realizuoti rinkimų teisę, užtikrinant jų orumą ir taip pat išvengti ginčų teismuose, kurių buvo anksčiau.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Kodekso pakeitimo projektą parengė Seimo narys Jurgis Razma.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Iš šiuo metu galiojančios Kodekso 128 str. 3 dalies turinio “jeigu tuo pačiu laikotarpiu kartu yra paskelbti keleri skirtingi rinkimai arba *rinkimai ir referendumas*, pranešimas apie rinkimus (arba apie rinkimus ir referendumą) gali būti vienas” seka, kad turėtų būti dvi pranešimų rūšys, ir tik tuo atveju, kai referendumas ir rinkimai vyksta vienu metu, tuomet įteikiamas vienas pranešimas. Be to, Referendumo įstatymo 22 straipsnyje numatyta, kad Vyriausioji rinkimų komisija nustato pranešimų apie referendumą formas. Tačiau Kodekso 128 str. 1–2 dalyse ir 127 straipsnio visose nuostatose nurodoma tik viena pranešimų rūšis – pranešimas apie rinkimus. Tai, kad Referendumo konstitucinio įstatymo 21 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog Apylinkių referendumo komisijų sudarymo tvarka ir įgaliojimai atitinka Rinkimų kodekse nustatytus apylinkių rinkimų komisijų sudarymo tvarką ir įgaliojimus, nesudaro pagrindo teigti, kad Pranešimas, kurio formą nustato VRK, yra komisijų sudarymo tvarkos ar įgaliojimų elementas. Todėl, galiojančio Rinkimų kodekso 127 str. ir 128 str. 1–2 dalyse vartojama sąvoka – pranešimas apie rinkimus neapima pranešimo apie referendumą. Pranešimas apie referendumą numatytas tik Kodekso 128 straipsnio 3 dalyje.

Galiojančiame Kodekse nėra numatyta, kad Pranešime apie rinkimus ar Pranešime apie referendumą yra pateikiama informacija, kur neįgalūs asmenys, turintys judėjimo ar kitą negalią, galėtų prieš rinkimus pasitiksinti balsavimo patalpas, į kurias jie galėtų patys, kai to pageidauja, savarankiškai patekti. Kodekso 138 straipsnio 1 dalyje nurodoma tik kuomet neįgalus asmuo gali balsuoti savo namuose: “Balsuoti namuose gali tik šie rinkėjai: neįgalieji, neįgaliuosius namuose slaugantys ar juos prižiūrintys (jiems teikiantys pagalbą) asmenys, dėl ligos laikinai nedarbingi rinkėjai, sukakę 70 metų ir vyresni rinkėjai, jeigu jie dėl sveikatos būklės patys negali atvykti rinkimų

dieną į rinkimų apylinkę, yra pateikę Vyriausiosios rinkimų komisijos nustatytos formos rinkėjo prašymą balsuoti namuose ir yra įrašyti į namuose balsuojančių rinkėjų sąrašus.¹“

Tačiau nėra numatytas tikslios informacijos neįgaliajam suteikimas, kai jis pats pageidauja savarankiškai balsuoti apylinkės rinkimų ar referendumo komisijos patalpose. Iš galiojančios rinkimų praktikos žinoma, kad apylinkių rinkimų ar referendumo komisijos vieta tam tikrais atvejais yra keičiama jau po pranešimų pateikimo asmenims, todėl pranešime tikslinga būtų nurodyti tikslų telefoną numerį, elektroninį paštą, kuriuo neįgalus asmuo galėtų pasitikrinti, kurioje konkrečioje artimiausioje apylinkėje jis galėtų balsuoti, t. y. jam būtų suteikta informacija apie tą rinkimų/referendumo apylinkę, kuri yra arčiausiai jo gyvenamosios vietos į kurią jis savarankiškai galėtų patekti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Atsižvelgiant į 3 punkte išdėstytus argumentus siūloma Kodekso 127 straipsnyje ir 128 straipsnio 1–2 dalyse aiškiai nustatyti, kad yra dvi pranešimų rūšys: Pranešimai apie rinkimus ir Pranešimai apie referendumą, taip pat nurodyti, kad yra ne tik rinkimų apylinkės komisija, bet ir referendumo apylinkės komisija, kai šie rinkimai vyksta ne vienu metu. Kodekso 128 straipsnyje siūlome nustatyti, kad Pranešime apie rinkimus ar pranešime apie referendumą būtų nurodoma informacija, kuria pasinaudojus būtų galima neįgaliajam tiksliai sužinoti apie galimybę balsuoti neįgaliųjų poreikiams pritaikytose balsavimo patalpose.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Neigiamų priimto Kodekso pakeitimo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Kodekso projektas įtakos korupcijai ir kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Kodekso projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Kodekso projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

¹ Analogiškai šiuo metu Vyriausiosios rinkimų komisijos patvirtintame Apraše yra numatyta tik tai, kad jeigu neįgalieji dėl sveikatos būklės patys negali atvykti rinkimų dieną į rinkimų apylinkę, jie turi teisę balsuoti namuose ir pranešimai privalo būti jiems įteikti asmeniškai.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Kodekso projektą, nenumatomas poreikis keisti kitus galiojančius įstatymus, tik VRK turi patikslinti jos 2022 m. rugpjūčio 11 d. sprendimu Nr. Sp-61 patvirtinto „Pranešimo apie rinkimus (referendumą) įteikimo rinkėjams tvarkos aprašo“ 2 ir 6 punktą.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Kodekso projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Kodekso projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus Kodekso projektą Vyriausioji rinkimų komisija turės patikslinti jos 2022 m. rugpjūčio 11 d. sprendimu patvirtintą Aprašą Nr. Sp-61.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Kodekso projekto įgyvendinimui papildomo valstybės lėšų poreikio nenumatoma.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Projektą rengiant buvo pasitikslinkta praktinė situacija su VRK specialistais.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai: „pranešimas apie referendumą“, „apylinkės referendumo komisija“, „neįgaliųjų poreikiai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.

Teikia:

Seimo narys Jurgis Razma.